

Zvonimir Pelajić, *Kronike zavičajnih refleksija*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata – HKUPD „Matoš“, Plavna, Subotica – Plavna. 2018., 247 str.

Dvije godine nakon smrti Plavnjaca Zvonimira Pelajića, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatsko kulturno-umjetničko prosvjetno društvo „Matoš“ iz Plavne, objavili su, u prvom izdanju Zavodove edicije „Baštinski zapisi“ knjigu koja objedinjuje Pelajićevo pisano ostavštinu – onu koja je objavljena. Ovaj glazbeni pedagog, zborovoda i orguljaš, naime, od 2009. godine do kraja svojeg života javljao se u ovdšnjoj hrvatskoj periodici vrlo raznolikim doznakama, skupa ih je 48. Tematizirajući raznolikost njegova istraživačkoga i novinarskoga interesa, zaključit ćemo da se te doznake kreću u rasponu od prikaza opusa znamenitih glazbenika i spisatelja iz redova bačkih Hrvata, samostalnih povijesnih razmatranja, preko kratkih priča, do novinarskih izvješća i reportaža.

Nezaobilazna značajka Pelajićeve pisana opusa je njegovo tematsko i geografsko uporište. To je gotovo isključivo Plavna, uz rijetke iznimke u kojima se ipak držao prostora bačkoga šokaštva, napose onoga u jugozapadnoj Bačkoj. Osim činjenice da je Pelajić rođen i gotovo cijeli životni vijek proveo u Plavni, snažan dojam na čitatelja ostavlja još nekoliko izraza koji ishode iz njegove „plavnocentričnosti“. Riječ je, naime, o malome selu, čak i u okvirima u kojima Hrvati Šokci, raspoređeni ravnomjerno uzduž bačke obale Dunava, žive. Ni u vremenu autorova intenzivnoga publicističkog rada Plavna nije imala više od 2000 stanovnika, a po popisu iz 2011. bilo ih je 1152. Ipak, a to je druga zna-

čajka ovoga nevelikoga plavlanskoga zbornika, među tim stanovnicima bile su skrivene brojne ljudske priče ruralnoga, no zapanjujuće raznolikoga ozračja. Što je selo manje, potvrdili su to i drugi mjestopisi i „monografije“ bačkih sela u kojima žive Hrvati, koje su objavljene u posljednjih četrdesetak godina, u njemu se može otkriti više osoba, pojava i mjesta koja „pričaju“. Plavna je imala sreću što je imala Pelajića, koji je, pak, imao darove otvorenosti, ljubopitljivosti, razumijevanja sugovornika, povjerljivosti, te svijest da je život potrebno bilježiti – čim prije. Mala sela, to ćemo nazvati trećom karakteristikom ove knjige, nikako nisu spremna a niti zaslužuju zaborav od strane nositelja društvenoga djelovanja u zajednici u područjima kulture, gospodarstva, školstva, te zaborav od strane Crkve. Njihovi ljudski potencijali (danas se grubo koristi možda bolji izraz: resursi) traže ulaganje, brigu i poticaje, no ako se nije spremno učiniti takve korake, barem ih nije preporučljivo sputavati, marginalizirati i minorizirati. Konačno, zapaziti će to čitatelj ove

knjige, ljubav prema svojem zavičaju ograničena je, a znade biti i patetična, ako se ne materijalizira i objektivizira. Značajni posrednik u tome može biti pisac, a Pelajić je bio dobar primjer baš takvoga. Bilo je puno ljubitelja rodno-ga kraja koji su ostali samo potencijalni svjedoci vremena u kojima je ta ljubav cvjetala. Nije svatko (u vojvođansko-hrvatskoj zajednici) vičan peru, no neka pronađe onoga tko jest! Lokalne povijesti, ako ikada, danas trebaju biti na cijeni. Pojedini recentni pothvati ljubitelja povijesti dokazuju da to zaista i jesu.

Priređivači ove knjige su podijelili Pelajićeve zapise u četiri poglavlja. Poglavlje „Sadržajne sastavnice kulturnog prostora bačkih Hrvata“ predstavlja članke, rasprave i osvrtne na identitetska pitanja bačkoga šokaštva, bilo ona koja je autor uočavao kao bitna i potrebna analize, bilo identitetske elemente u opusima velikana ovdašnje hrvatske kulture: Josipa Andrića i Ante Jakšića. Nema, zaista, puno odluka među istraživačima povijesti kulture da prionu istraživanju elemenata identiteta ove hrvatske narodne skupine, izvan kruga koji okuplja Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, i to se nije mijenjalo u programu rada ove institucije od njezinoga utemeljenja – postalo je dio njezina društvenog identiteta. Potvrdu pretpostavke da je poticaj Zavoda vrlo značajan u buđenju interesa znanosti za istraživanje ove teme nalazimo i u Pelajićevim zapisima, koji su, kasnije se to pokazalo, bili vrlo vrijedan element u dubljim istraživanjima sastavnica identiteta koje je on precizno indentificirao.

Poglavlje „Crtice o umjetničkim praksama“ donosi šest članaka, od kojih su tri osvrti na pojedine elemente opusa

Josipa Andrića. U iščitavanju Andrićeve opusa, čiji je dio koji se odnosi na sakupljanje narodnih popjevaka i pripovijetki stvoren i u Plavni odakle je Andrić bio podrijetlom po majci, Pelajić uzbuđeno otkriva Andrićev neumor i svestranost, te nevjerojatnu nadahnjujuću snagu koju je on crpio iz ovdašnjega hrvatskog puka. Iako je Andrićev opus daleko širi, čini se značajnim potvrditi da je Plavna ostala uzornom baštinicom sjećanja na njega, napose nakon otkrivanja biste s njegovim likom 1969., koja, unatoč kasnijim iskušenjima, i dalje stoji u porti crkve sv. Jakova u Plavni.

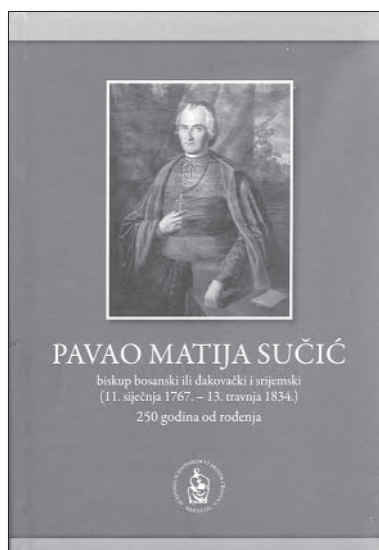
Poglavlje „Foto kronike male zavičajne povijesti“ najbogatije je tekstovima, koje je Pelajić objavio u tjedniku *Hrvatska riječ*, u rubrici „Priča o fotografiji“. Pokretanje ove rubrike pokazalo se ne samo u ovom slučaju, bilo je iznimno motivirajuće za čuvare velikoga fotografskoga blaga sredina u kojima obitavaju članovi hrvatske zajednice u Vojvodini. Fotografska oprema u većini tih sredina bila je na raspolaganju prilično davno, a nije manjkalo ni vrijednih fotografa, osoba koje su uživale lokalni kult. Ipak, za uspješno ispričati fotografiju potrebne su najmanje dvije osobe: ona koja svjedoči što je fotografirano (ne mora uvijek biti čuvar fotografije) i ona koja zna cijeniti čuvanje te priče. U Pelajićevu slučaju svaka fotografija zaista govori tisuću riječi! Naizgled obične osobe, u svojem naizgled običnom životnom ambijentu, radeći naizgled obične poslove, Pelajićeva je priča oživjela i sačuvala. Autor se nije libio karakterizirati pojedine osobe koje su bile vezane za Plavnu, od svećenika i pjesnika, do sasvim obične čeljadi, ističući njihove, možebitno podrazumije-

vane, no ipak danas sasvim prorijeđene osobine: mar, pronicljivost, samozataju, kršćansku skromnost... Radio je to vrlo pozorno, razmišljajući o značenju ljudi, mjesta i događaja, svjestan značaja uspomene na njih. Usuđujem se ponovno ustvrditi: naše male povijesti (često sačuvane baš na fotografijama) su gotovo neiscrpan izvor dokaza o nagomilano-me povijesnome i životnome iskustvu ovdašnje hrvatske zajednice. Moramo ih čim prije vrednovati i sačuvati. I u tome poslu prvi se nakladnik ove knjige ponio vrlo odgovorno i angažirano.

Posljednje poglavlje „Zapisi o knjigama suzavičajnika“ potvrđuje valorizacijska nagnuća Zvonimira Pelajića. Njegovi su osvrti, objavljeni u *Godišnjaku za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata* i ovdašnjemu književnome časopisu *Nova riječ*. Pelajić je bio relevantan i pažljivi čitatelj, i u njega su urednici ove dvije periodike potpuno legitimno imali veliko povjerenje.

Pelajićev stil, možda bi bio zaključak nekih čitatelja ove knjige, iznimno je pogodan za karakteriziranje njegovih „Kronika“ kao lakoga štiva prevelikoga zaljubljenika u vlastito selo, bez pogleda i poznavanja u širine tematike o kojoj piše. Ipak, bilo bi oskvrnjujuće svrstati ga tamo. Predlažem drugačiju ocjenu njegova rada. Njega treba uzeti kao studentski primjer lokalnoga aktivista čije bilješke imaju makar regionalni značaj, a njihov sadržaj može poslužiti onima koji bi, priželjkujem, otkrili zabravljene, prašinom, paučinom – često i zaboravom – prekrivene škrinje mikropovijesti vojvođanskih Hrvata.

Marko Tucakov

Pavao Marija Sučić : biskup bosanski ili đakovački i srijemski (11. siječnja 1767. – 13. travnja 1834.) : 250 godina rođenja : zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa održanog 15. prosinca 2017. u Đakovu i 8. ožujka u Subotici, ur. Franjo Šanjek, Pero Aračić (glavni urednik), Mirko Ćurić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2018., 211 str.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, odnosno njezin Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Đakovu, u suradnji s nekoliko crkvenih i kulturnih institucija (Đakovačko-osječka nadbiskupija, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj i Društvo hrvatskih književnika) organizirala je međunarodni znanstveni skup u čast važne crkvene osobe iz prve polovine 19. stoljeća, Pavla Sučića, koji je svojim djelovanjem kao svećenik i biskup, ostavio traga u Subotici, Stolnom Biogradu te na kraju u Đakovu. Zbornik radova, nastao na temelju predavanja sa